

prof. dr hab. Maciej Witek

<http://kognitywistyka.usz.edu.pl/mwitek/>

PRAGMATYKA

rok akademicki 2025/2026, semestr zimowy

Temat 2:

Grice'a teoria znaczenia

Pragmatyka:

- nauka badająca te aspekty **znaczenia** i funkcji wypowiedzi, które są zależne od jej **kontekstu**;
- studia nad zależnością **znaczenia** i funkcji wypowiedzi od **kontekstu**.

Pragmatyka:

- nauka badająca te aspekty **znaczenia** i funkcji wypowiedzi, które są zależne od jej **kontekstu**;
- studia nad zależnością **znaczenia** i funkcji wypowiedzi od **kontekstu**.

Przedmiot pragmatyki:

- pragmatyczne aspekty znaczenia wypowiedzi, tj. znaczenie wypowiedzi *minus* jego aspekty semantyczne.
- idea pragmatyki jako „śmietnika semantyki”

Pragmatyka:

- nauka badająca te aspekty **znaczenia** i funkcji wypowiedzi, które są zależne od jej **kontekstu**;
- studia nad zależnością **znaczenia** i funkcji wypowiedzi od **kontekstu**.

Przedmiot pragmatyki:

- pragmatyczne aspekty znaczenia wypowiedzi,
tj. **znaczenie wypowiedzi minus jego aspekty semantyczne**.

Pytania:

- Czym jest **znacznie wypowiedzi**?
- Czyj jest **znaczenie semantyczne**?
- Dzięki czemu słowa coś znaczą?

Pragmatyka:

- nauka badająca te aspekty **znaczenia** i funkcji wypowiedzi, które są zależne od jej **kontekstu**;
- studia nad zależnością **znaczenia** i funkcji wypowiedzi od **kontekstu**.

Przedmiot pragmatyki:

- pragmatyczne aspekty znaczenia wypowiedzi,
tj. **znaczenie wypowiedzi minus jego aspekty semantyczne**.

Pytania:

- Czym jest **znacznie wypowiedzi**?
- Czyj jest **znaczenie semantyczne**?
- Dzięki czemu słowa coś znaczą?

→ Paul H. Grice (1957), *Meaning*

Paul H. Grice (1957), *Meaning*

- znaczenie naturalne / znaczenie non-naturalne
- znaczenie mówiącego / znaczenie językowe

- (a) Ten dym znaczy, że w domu pali się ogień.
- (b) Ta wysypka na ciele Jana znaczy, że jest on chory na odrę.

- (a) Ten dym znaczy, że w domu pali się ogień.
- (b) Ta wysypka na ciele Jana znaczy, że jest on chory na odrę.
- (c) Doniczka na parapecie znaczy, że do Jana przyjechali rodzice.
- (d) Wypowiedź Piotra „Jutro odbieram swoją siostrę z lotniska” znaczy, że Piotr nie może pójść do kina.

- (a) Ten dym znaczy, że w domu pali się ogień.
 - (b) Ta wysypka na ciele Jana znaczy, że jest on chory na odrę.
 - (c) Doniczka na parapecie znaczy, że do Jana przyjechali rodzice.
 - (d) Wypowiedź Piotra „Jutro odbieram swoją siostrę z lotniska” znaczy, że Piotr nie może pójść do kina.
-
- (a') Ten dym znaczy, że w domu pali się ogień.
Ale faktycznie w domu nie pali się ogień.
 - (b') Ta wysypka na ciele Jana znaczy, że jest on chory na odrę.
Ale faktycznie Jan nie ma odry.

- (a) Ten dym znaczy, że w domu pali się ogień.
 - (b) Ta wysypka na ciele Jana znaczy, że jest on chory na odrę.
 - (c) Doniczka na parapecie znaczy, że do Jana przyjechali rodzice.
 - (d) Wypowiedź Piotra „Jutro odbieram swoją siostrę z lotniska” znaczy, że Piotr nie może pójść do kina.
-
- (a') Ten dym znaczy, że w domu pali się ogień.
Ale faktycznie w domu nie pali się ogień.
 - (b') Ta wysypka na ciele Jana znaczy, że jest on chory na odrę.
Ale faktycznie Jan nie ma odry.
-
- (c') Doniczka na parapecie znaczy, że do Jana przyjechali rodzice.
Ale faktycznie rodzice Jana pozostali w swoim domu.
 - (d') Wypowiedź Piotra „Jutro odbieram swoją siostrę z lotniska” znaczy, że Piotr nie może pójść do kina.
Ale tak na prawdę Piotr może pójść do kina.

- (a) Ten dym znaczy, że w domu pali się ogień.
 - (b) Ta wysypka na ciele Jana znaczy, że jest on chory na odrę.
 - (c) Doniczka na parapecie znaczy, że do Jana przyjechali rodzice.
 - (d) Wypowiedź Piotra „Jutro odbieram swoją siostrę z lotniska” znaczy, że Piotr nie może pójść do kina.
-
- (a) & (b) — znaczenie naturalne
 - (c) & (d) — znaczenie non-naturalne

- (a) Ten dym znaczy, że w domu pali się ogień.
- (b) Ta wysypka na ciele Jana znaczy, że jest on chory na odrę.
- (c) Doniczka na parapecie znaczy, że do Jana przyjechali rodzice.
- (d) Wypowiedź Piotra „Jutro odbieram swoją siostrę z lotniska” znaczy, że Piotr nie może pójść do kina.

- (a) & (b) — znaczenie naturalne
- (c) & (d) — znaczenie non-naturalne

Główna idea:

- pojęcie „znaczenia non-naturalnego” należy zdefiniować za pomocą pojęcia „**intencji komunikacyjnych**” **niezależnie** od tego, czy mamy do czynienia ze **znaczeniem konwencjonalnym** [→ (c)], czy z **niekonwencjonalnych** [→ (d)].

non-natural meaning
→ znaczenie non-naturalne

speaker meaning
→ znaczenie mówiącego

ZNACZENIE JĘZYKOWE

= to, co okaz słowa *S*
znaczy w języku *J* ze względu na swój typ;

↓ (1)

ZNACZENIE MÓWIĄCEGO

= to, co mówiący *M*,
wypowiadając okaz słowa *S*, ma na myśli;

↓ (2)

INTENCJA KOMUNIKACYJNA

= intencja komunikacyjna,
z jaką *M* wypowiada okaz słowa *S*.

ad ↓ (2)

M musi mieć **intencję** [→ (i₁)] wytwarzanie u odbiorcy pewnego przekonania za pomocą *x*. Musi też mieć **intencję** [→ (i₂)], aby jego wypowiedź została rozpoznana jako sformułowana z taką właśnie intencją. Intencje te nie są jednak niezależne od siebie. **Intencją** *M* [→ (i₃)] jest to, aby rozpoznanie, o którym mowa, odegrało istotną rolę w wywołaniu wchodzącego w grę przekonania. Jeśli tak nie jest, coś musiało pójść nie tak ze spełnieniem intencji, którą ma *M*. (Grice 1957: 383-4)

ad ↓ (2)

M musi mieć **intencję** [→ (*i₁*)] wytwarzanie u odbiorcy pewnego przekonania za pomocą *x*. Musi też mieć **intencję** [→ (*i₂*)], aby jego wypowiedź została rozpoznana jako sformułowana z taką właśnie intencją. Intencje te nie są jednak niezależne od siebie. **Intencją M** [→ (*i₃*)] jest to, aby rozpoznanie, o którym mowa, odegrało istotną rolę w wywołaniu wchodzącego w grę przekonania. Jeśli tak nie jest, coś musiało pójść nie tak ze spełnieniem intencji, którą ma *M*. (Grice 1957: 383-4)

Możemy powiedzieć, że „*A* znaczyNN coś za pomocą *x*” jest z grubsza równoważne „*A* wypowiada *x* z intencją wzbudzenia pewnego przekonania dzięki rozpoznaniu tej intencji.” (Grice 1957: 384)

ad ↓ (2)

„ M znaczy coś za pomocą wypowiedzenia x ”
jest prawdziwe zawsze i tylko wtedy, gdy
dla pewnego odbiorcy S ,
 M wypowiedziała x z intencją, by:

- (*i*₁) wywołać u S określoną reakcję r ,
- (*i*₂) S myślał (rozpoznał), że M ma intencję (*i*₁),
- (*i*₃) S spełnił intencję (*i*₁) na podstawie tego,
że spełnił intencję (*i*₂). (Grice 1969: 151)

ad ↓ (2)

Dygresja:

→ psychologia potoczna i właściwe jej wyjaśnienia działań

ad ↓ (2)

Dygresja:

→ psychologia potoczna i właściwe jej wyjaśnienia działań

- Przekonania i pragnienia jako składniki umysłu wyposażone we własności przyczynowe i semantyczne.

ad ↓ (2)

Dygresja:

→ psychologia potoczna i właściwe jej wyjaśnienia działań

- Przekonania i pragnienia jako składniki umysłu wyposażone we własności przyczynowe i semantyczne.
- Intencje komunikacyjne są szczególnym przypadkiem pragnień.

ad ↓ (2)

Dygresja:

→ psychologia potoczna i właściwe jej wyjaśnienia działań

- Przekonania i pragnienia jako składniki umysłu wyposażone we własności przyczynowe i semantyczne.
- Intencje komunikacyjne są szczególnym przypadkiem pragnień.

KLUCZOWE IDEE:

- komunikacja polega na *wyrażaniu* (przez nadawcę) oraz *rozpoznawaniu* (przez odbiorcę) intencji komunikacyjnych;
→ **idea komunikacji metapsychologicznej**
- rola konwencji jest drugorzędna: konwencje ułatwiają komunikację, ale nie stanowią jej koniecznego warunku.

ZNACZENIE JĘZYKOWE

= to, co okaz słowa *S*
znaczy w języku *J* ze względu na swój typ;

↓ (1)

ZNACZENIE MÓWIĄCEGO

= to, co mówiący *M*,
wypowiadając okaz słowa *S*, ma na myśli;

↓ (2)

INTENCJA KOMUNIKACYJNA

= intencja komunikacyjna,
z jaką *M* wypowiada okaz słowa *S*.

ad ↓ (1)

Wyjściowa idea:

- słowa są **konwencjonalnymi** narzędziami komunikacji.

ad ↓ (1)

Wyjściowa idea:

- słowa są **konwencjonalnymi** narzędziami komunikacji.
- David Lewis (1969/2002) o konwencjach
Konwencja jest prawidłowością R w zachowaniu wspólnoty G , która to prawidłowość utrzymuje się dzięki temu, że osoby należące do G mają wzajemnie podzielane przekonanie, że razem działają zgodnie z R ;
 R pomaga osobom należącym do G w rozwiązywaniu ich problemów koordynacji.

ad ↓ (1)

Wyjściowa idea:

- słowa są **konwencjonalnymi** narzędziami komunikacji.
- David Lewis (1969/2002) o konwencjach
Konwencja jest prawidłowością R w zachowaniu wspólnoty G , która to prawidłowość utrzymuje się dzięki temu, że osoby należące do G mają **wzajemnie podzielane przekonanie**, że razem działają zgodnie z R ;
 R pomaga osobom należącym do G w rozwiązywaniu ich problemów koordynacji.
→ **wspólna wiedza** (*common knowledge*)
lub **wspólny grunt** (*common ground*).

Na czym polega problem koordynacji?

- Problem koordynacji występuje wtedy, gdy kilka osób – minimum dwie – musi wybrać *to samo* działanie lub strategię, aby osiągnąć możliwie najlepszy rezultat, ale mają do wyboru kilka różnych opcji.
- Trudność polega na tym, że muszą *w jakiś sposób* uzgodnić, którą opcję wybrać, mimo że nie ma oczywistego sposobu komunikacji ani gwarancji, że podejmą ten sam wybór.

Na czym polega problem koordynacji?

- Problem koordynacji występuje wtedy, gdy kilka osób – minimum dwie – musi wybrać *to samo* działanie lub strategię, aby osiągnąć możliwie najlepszy rezultat, ale mają do wyboru kilka różnych opcji.
 - Trudność polega na tym, że muszą *w jakiś sposób* uzgodnić, którą opcję wybrać, mimo że nie ma oczywistego sposobu komunikacji ani gwarancji, że podejmą ten sam wybór.
- [!] Wybór i realizacja przez graczy *tej samej strategii* niekoniecznie oznacza, że *robią oni to samo*.

Bert i Ernie w galerii handlowej

		Bert	<i>samochód</i>	<i>księgarnia</i>	<i>paszteciki</i>
		Ernie			
<i>samochód</i>		1	0	0	0
<i>księgarnia</i>		0	1	0	0
<i>paszteciki</i>		0	0	0	1

Bert i Ernie w galerii handlowej

		Bert	<i>samochód</i>	<i>księgarnia</i>	<i>paszteciki</i>
		Ernie			
<i>samochód</i>	<i>samochód</i>	1	0	0	
	<i>księgarnia</i>	0	1	0	
<i>paszteciki</i>	<i>samochód</i>	0	0	0	1
	<i>księgarnia</i>	0	1	0	
<i>paszteciki</i>	<i>księgarnia</i>	0	0	1	
	<i>paszteciki</i>	1	0	0	1

Stan równowagi Nasha (Nash equilibrium) – sytuacja, w której żaden z graczy nie ma motywacji, by jednostronnie zmienić swoją strategię, zakładając, że pozostali gracze utrzymują swoje wybory bez zmian.

Gra sygnalizacyjna Lewisa

- Dwoje graczy (→ nadawca i odbiorca) musi skoordynować swoje działania na podstawie sygnałów wysyłanych przez nadawcę.
- Nadawca wybiera sygnał, aby przekazać wiadomość, a odbiorca musi ją zinterpretować, by podjąć właściwe działanie.
- **Trudność** polega na tym, że istnieje wiele możliwych sposobów interpretacji sygnałów (→ systemów *interpretacyjnych*), a gracze muszą dojść do zgodności co do tego samego systemu interpretacyjnego, aby interakcja zakończyła się powodzeniem.
- **Celem** jest osiągnięcie wspólnego zrozumienia i skuteczna koordynacja zachowań przez obu graczy.

Dwa możliwe stany świata:

- wróg nadciąga od strony lądu,
- wróg nadciąga od strony morza.

Dwa odpowiadające im działania:

- organizacja obrony muru,
- organizacja obrony wybrzeża.

Czerwone i niebieskie flagi

	S	
	<i>land—red sea—blue</i>	<i>land—blue sea—red</i>
R		
<i>red—wall blue—water</i>	1	0
	1	0
<i>red—water blue—wall</i>	0	1
	0	1

Czerwone i niebieskie flagi

	S	
	<i>land—red sea—blue</i>	<i>land—blue sea—red</i>
R		
<i>red—wall blue—water</i>	1	0
	1	0
<i>red—water blue—wall</i>	0	1
	0	1

- [!] Problem koordynacji polega na tym, że gracze muszą wybrać jeden i ten sam stan równowagi z grupy możliwych stanów.
- [!] W wypadku gry sygnalizacyjnej problem ten sprowadza się do wyboru jednego, tego samego systemu interpretacyjnego (kodu).

Kluczowa idea:

- Komunikacja polega na wyrażaniu (→ nadawca) i rozpoznawaniu (→ odbiorca) intencji komunikacyjnych;
- jest to więc rodzaj **gry sygnalizacyjnej!**

ad ↓ (1)

Wyjściowa idea:

- słowa są **konwencjonalnymi** narzędziami komunikacji.

Działanie A wykonane w okolicznościach C jest **konwencjonalnym** sposobem na wykonanie czynności D w społeczności G zawsze i tylko wtedy, gdy:

- i. osoby należące do G są **wzajemne przekonane**, że jeśli kiedykolwiek jedna z nich wykona działanie A w okolicznościach C , to wykonuje czynność D , oraz
- ii. działanie A uchodzi za wykonanie czynności D tylko dlatego, że osoby należące do G mają takie **wzajemne przekonanie**.

(Bach i Harnish 1979: 109 i 121)

D — czynność komunikacyjna, czyli znaczenie mówiącego

A — wypowiedzenie zdania S

Tyle o kwestii *znaczenia* (przynajmniej na razie);
teraz przejdźmy do omówienia zjawiska *implikatur*.

Sytuacja problemowa zastana przez Grice'a:

- teza o wieloznaczności
versus teorie semantyczne Russella i Fregego.

Sytuacja problemowa zastana przez Grice'a:

- teza o wieloznaczności
versus teorie semantyczne Russella i Fregego.

Ważne:

- znaczenie zdania = warunki jego prawdziwości;
- wiesz, co zdanie Z znaczy, jeśli potrafisz podzielić klasę możliwych światów (możliwych sytuacji) na dwie grupy:
 - światy, w których to zdanie jest prawdziwe,
 - oraz światy, w których to zdanie jest fałszywe.

Sytuacja problemowa zastana przez Grice'a:

- teza o wieloznaczności
versus teorie semantyczne Russella i Fregego.

Przykład #1

Zdania z wyrażeniami „każdy”, „wszyscy”, „pewien”, „niektórzy” itp.:

(1) Niektórzy nauczyciele są czytani.

Sytuacja problemowa zastana przez Grice'a:

- teza o wieloznaczności
versus teorie semantyczne Russella i Fregego.

Przykład #1

Zdania z wyrażeniami „każdy”, „wszyscy”, „pewien”, „nietkórzy” itp.:

(1) Niektórzy nauczyciele są czytani.

Warunki prawdziwości zdania (1):

(2) $\exists x [N(x) \wedge O(x)]$

Sytuacja problemowa zastana przez Grice'a:

- teza o wieloznaczności
versus teorie semantyczne Russella i Fregego.

Przykład #1

Zdania z wyrażeniami „każdy”, „wszyscy”, „pewien”, „nietkórzy” itp.:

(1) Niektórzy nauczyciele są czytani.

Warunki prawdziwości zdania (1):

(2) $\exists x [N(x) \wedge O(x)]$

Dwie interpretacje wypowiedzi zdania (1):

(3) Tylko niektórzy nauczyciele są czytani.

(4) Niektórzy, a może nawet wszyscy nauczyciele są czytani.

Sytuacja problemowa zastana przez Grice'a:

- teza o wieloznaczności
versus teorie semantyczne Russella i Fregego.

Przykład #2

Teoria deskrypcji określonych (Russell, 1905)

Sytuacja problemowa zastana przez Grice'a:

- teza o wieloznaczności
versus teorie semantyczne Russella i Fregego.

Przykład #2

Teoria deskrypcji określonych (Russell, 1905)

Deskrypcje określone:

the so-and-so

Deskrypcje nieokreślone:

a so-and-so

Sytuacja problemowa zastana przez Grice'a:

- teza o wieloznaczności
versus teorie semantyczne Russella i Fregego.

Przykład #2

Teoria deskrypcji określonych (Russell, 1905)

(5) Obecny król Francji jest łysy.

Sytuacja problemowa zastana przez Grice'a:

- teza o wieloznaczności
versus teorie semantyczne Russella i Fregego.

Przykład #2

Teoria deskrypcji określonych (Russell, 1905)

(5) Obecny król Francji jest łysy.

Czy forma logiczna zdania (5) ma postać (6)?

(6) a jest G. [tj. $G(a)$]

Sytuacja problemowa zastana przez Grice'a:

- teza o wieloznaczności
versus teorie semantyczne Russella i Fregego.

Przykład #2

Teoria deskrypcji określonych (Russell, 1905)

(5) Obecny król Francji jest łysy.

Czy forma logiczna zdania (5) ma postać (6)?

(6) a jest G. [tj. $G(a)$]

Russell: NIE!

Sytuacja problemowa zastana przez Grice'a:

- teza o wieloznaczności
versus teorie semantyczne Russella i Fregego.

Przykład #2

Teoria deskrypcji określonych (Russell, 1905)

(5) Obecny król Francji jest łysy.

Warunki prawdziwości zdania (5):

(6') $\exists x [F(x) \wedge G(x) \wedge \forall y (F(y) \rightarrow (x = y))]$

Sytuacja problemowa zastana przez Grice'a:

- teza o wieloznaczności
versus teorie semantyczne Russella i Fregego.

Przykład #2

Teoria deskrypcji określonych (Russell, 1905)

(5) Obecny król Francji jest łysy.

Warunki prawdziwości zdania (5):

(6') $\exists x [F(x) \wedge G(x) \wedge \forall y (F(y) \rightarrow (x = y))]$

Ważne:

- deskrypcje określone są *symbolami niekompletnymi*;

Sytuacja problemowa zastana przez Grice'a:

- teza o wieloznaczności
versus teorie semantyczne Russella i Fregego.

Przykład #2

Teoria deskrypcji określonych (Russell, 1905)

(5) Obecny król Francji jest łysy.

Warunki prawdziwości zdania (5):

(6') $\exists x [F(x) \wedge G(x) \wedge \forall y (F(y) \rightarrow (x = y))]$

Ważne:

- deskrypcje określone są *symbolami niekompletnymi*;
- negacja wewnętrzna / negacja zewnętrzna.

Sytuacja problemowa zastana przez Grice'a:

- teza o wieloznaczności
versus teorie semantyczne Russella i Fregego.

Przykład #2

Teoria deskrypcji określonych (Russell, 1905)

Obserwacja Keitha S. Donnellana (1966)

(7) Morderca Kowalskiego jest niezrównoważony.

Sytuacja problemowa zastana przez Grice'a:

- teza o wieloznaczności
versus teorie semantyczne Russella i Fregego.

Przykład #2

Teoria deskrypcji określonych (Russell, 1905)

Obserwacja Keitha S. Donnellana (1966)

- (7) Morderca Kowalskiego jest niezrównoważony.
- (8) A: Kto jest gospodarzem przyjęcia?
B: Facet z martini.

Sytuacja problemowa zastana przez Grice'a:

- teza o wieloznaczności
versus teorie semantyczne Russella i Fregego.

Przykład #2

Teoria deskrypcji określonych (Russell, 1905)

Obserwacja Keitha S. Donnellana (1966)

- (7) Morderca Kowalskiego jest niezrównoważony.
- (8) A: Kto jest gospodarzem przyjęcia?
B: Facet z martini.

Dwa użycia deskrypcji określonych:

referencyjna / atrybutywne

Sytuacja problemowa zastana przez Grice'a:

- teza o wieloznaczności
versus teorie semantyczne Russella i Fregego.

Przykład #3

Funktory prawdziwościowe a spójniki mowy potocznej.

- (9) Jan jest filozofem i ma prawo jazdy.
- (10) Jan wsiadł na motor i odjechał w siną dal.
- (11) Jan spadł z dachu i złamał nogę.

Sytuacja problemowa zastana przez Grice'a:

- teza o wieloznaczności
versus teorie semantyczne Russella i Fregego.

Przykład #3

Funktory prawdziwościowe a spójniki mowy potocznej.

- (9) Jan jest filozofem i ma prawo jazdy.
- (10) Jan wsiadł na motor i odjechał w siną dal.
- (11) Jan spadł z dachu i złamał nogę.

Warunki prawdziwości ww. zdań mają postać:

- (12) $p \wedge s$

Sytuacja problemowa zastana przez Grice'a:

- teza o wieloznaczności
versus teorie semantyczne Russella i Fregego.

Przykład #3

Funktory prawdziwościowe a spójniki mowy potocznej.

- (9) Jan jest filozofem i ma prawo jazdy.
- (10) Jan wsiadł na motor i odjechał w siną dal.
- (11) Jan spadł z dachu i złamał nogę.

Warunki prawdziwości ww. zdań mają postać:

- (12) $p \wedge s$

- ale:
- (9') Jan jest filozofem i ma prawo jazdy.
 - (10') Jan wsiadł na motor i **następnie** odjechał w siną dal.
 - (11') Jan spadł z dachu, **w wyniku czego** złamał nogę.

Sytuacja problemowa zastana przez Grice'a:

- teza o wieloznaczności
versus teorie semantyczne Russella i Fregego.

Pytanie:

- Czy zaobserwowane wyżej zjawiska związane z użyciem:
 - „niektóry” (→ przykład #1),
 - deskrypcji określonych (→ przykład #2),
 - spójnika „i” (→ przykład #3),mają naturę semantyczną?
- Czy ww. wyrażenia są dwuznaczne?

Sytuacja problemowa zastana przez Grice'a:

- teza o wieloznaczności
versus teorie semantyczne Russella i Fregego.

Pytanie:

- Czy zaobserwowane wyżej zjawiska związane z użyciem:
 - „niektóry” (→ przykład #1),
 - deskrypcji określonych (→ przykład #2),
 - spójnika „i” (→ przykład #3),mają naturę semantyczną?
- Czy ww. wyrażenia są dwuznaczne?

Grice:

dwa razy „NIE”;

Sytuacja problemowa zastana przez Grice'a:

- teza o wieloznaczności
versus teorie semantyczne Russella i Fregego.

Pytanie:

- Czy zaobserwowane wyżej zjawiska związane z użyciem:
 - „niektóry” (→ przykład #1),
 - deskrypcji określonych (→ przykład #2),
 - spójnika „i” (→ przykład #3),mają naturę semantyczną?
- Czy ww. wyrażenia są dwuznaczne?

Grice:

dwa razy „NIE”;

znaczenie wypowiedzi [chodzi o **znaczenie mówiącego!!!**]:

pierwotne (= semantycznie określone warunki prawdziwości)

wtórne (= pragmatycznie określona *implikatura*)

(12) A i B rozmawiają o problemach Jana:

A: Biedny Jan! Jak można mu pomóc?

B: Piotr jest zięciem prezesa Kwiatkowskiego!

(12) A i B rozmawiają o problemach Jana:

A: Biedny Jan! Jak można mu pomóc?

B: Piotr jest zięciem prezesa Kwiatkowskiego!

To, co **semantycznie** wynika ze **zdania**, które wypowiada B:

- *Prezes Kwiatkowski jest teściem Piotra.*
- *Piotr nie jest kawalerem.*

(12) A i B rozmawiają o problemach Jana:

A: Biedny Jan! Jak można mu pomóc?

B: Piotr jest zięciem prezesa Kwiatkowskiego!

To, co **semantycznie** wynika ze **zdania**, które wypowiada B:

- *Prezes Kwiatkowski jest teściem Piotra.*
- *Piotr nie jest kawalerem.*

To, co **konwersacyjnie** wynika ze **stwierdzenia** B:

- *Można poprosić Piotra, by wstawił się za Janem u prezesa Kwiatkowskiego.*

(12) A i B rozmawiają o problemach Jana:

A: Biedny Jan! Jak można mu pomóc?

B: Piotr jest zięciem prezesa Kwiatkowskiego!

To, co **semantycznie** wynika ze **zdania**, które wypowiada B:

- *Prezes Kwiatkowski jest teściem Piotra.*
- *Piotr nie jest kawalerem.*

To, co **konwersacyjnie** wynika ze **stwierdzenia B**:

- *Można poprosić Piotra, by wstawił się za Janem u prezesa Kwiatkowskiego.*

(13) A i B rozmawiają o karierze Piotra:

A: Ciekawe dlaczego Piotr tak szybko awansował?

B: Piotr jest zięciem prezesa Kwiatkowskiego!

implikatury są:

- zależne od kontekstu

implikatury są:

- zależne od kontekstu
- wywnioskowane, a nie odkodowane

implikatury są:

- zależne od kontekstu
- wywnioskowane, a nie odkodowane
- odwoływalne

implikatury są:

- zależne od kontekstu
- wywnioskowane, a nie odkodowane
- odwoływalne
- nie mają wpływu na warunki prawdziwości wypowiedzi
(→ *wypowiedź fałszywa a nadużycie*)

ZASADA WSPÓŁPRACY

Mów tak, aby twój wkład do wymiany zdań, w której uczestniczysz, był taki, jak tego się aktualnie oczekuje.

ZASADA WSPÓŁPRACY

Mów tak, aby twój wkład do wymiany zdań, w której uczestniczysz, był taki, jak tego się aktualnie oczekuje.

Zasady (maksymy) konwersacyjne:

1. ilości
2. jakości
3. stosunku (relacji, relewancji)
4. sposobu

Wystąpienie implikowania konwersacyjnego musi być stwierdzalne w toku rozumowania, jeśli bowiem jest ono tylko intuicyjnie wyczuwane, to o ile intuicji tej nie można zastąpić rozumowaniem, implikowanie (o ile w ogóle wystąpiło) nie ma charakteru konwersacyjnego: jest implikowaniem konwencjonalnym. (...)

(...) Uświadamiając sobie, że wystąpiło pewne określone implikowanie konwersacyjne, słuchacz uwzględnia następujące dane:

- (1) konwencjonalne znaczenie użytych słów oraz tożsamość odpowiednich denotatów;
- (2) Zasadę Współpracy i jej maksymy;
- (3) kontekst językowy i pozajęzykowy wypowiedzi;
- (4) inne elementy założonej wiedzy;
- (5) fakt (lub domniemanie), że wszystko, o czym mowa w punktach poprzednich, jest dostępne obu partnerom, oraz że obaj wiedzą lub zakładają, że tak właśnie jest. (Grice 1980: 103)

WORKING-OUT SCHEMA

Ogólny **schemat** wydobywania implikowań konwersacyjnych można opisać jak następuje:

- **Powiedział**, że p ;
- nie ma powodu przypuszczać, że nie przestrzega maksym, a co najmniej samej Zasady Współpracy;
- **nie uczyniłby tego, gdyby nie myślał, że q** ;
- wie (i wie, że ja wiem, że on wie), że potrafię uświadomić sobie, iż założenie, że on myśli, że q , jest potrzebne;
- nie zrobił niczego, by zapobiec memu pomyśleniu, że q ; zatem **chce**, abym sądził, że q , a co najmniej nie ma nic przeciwko temu, bym tak sądził;
- przeto implikował, że q . (Grice 1980: 103)

WORKING-OUT SCHEMA

Trzy ujęcia ww. schematu:

opisuje strukturę rzeczywistych procesów interpretacyjnych;

WORKING-OUT SCHEMA

Trzy ujęcia ww. schematu:

opisuje strukturę rzeczywistych procesów interpretacyjnych;

struktura rzeczywistych procesów jest inna, niż to przewiduje schemat, ale procesy te korzystają z informacji wyróżnionych przez schemat;

WORKING-OUT SCHEMA

Trzy ujęcia ww. schematu:

opisuje strukturę rzeczywistych procesów interpretacyjnych;

struktura rzeczywistych procesów jest inna, niż to przewiduje schemat, ale procesy te korzystają z informacji wyróżnionych przez schemat;

schemat służy jedynie do uzasadnienia (*post factum*) hipotez interpretacyjnych; ma charakter ***racjonalnej rekonstrukcji*** i jako taki nie mówi nic *ani* o strukturze rzeczywistych procesów interpretacyjnych, *ani* o rodzajach wykorzystywanych w nich informacji.

Mark Jary (2013):

- ten schemat dotyczy tzw. implikatur behawioralnych, tj. implikatur, których racjonalna rekonstrukcja polega na wyjaśnieniu zachowania nadawcy *jako zgodnego z Zasadą Współpracy i jej maksymami* przez przypisanie nadawcy określonych stanów mentalnych;
- treść tych stanów jest treścią implikatury.

Mark Jary (2013):

- ten schemat dotyczy tzw. implikatur behawioralnych, tj. implikatur, których racjonalna rekonstrukcja polega na wyjaśnieniu zachowania nadawcy jako zgodnego z Zasadą Współpracy i jej maksymami przez przypisanie nadawcy określonych stanów mentalnych;
 - treść tych stanów jest treścią implikatury.
- [!] Wszystkie implikatury rozważane przez Grice'a byłyby według niego behawioralne w sensie Jary'ego.

Znaczenie pierwotne,
tj. to, co powiedziane *lub* to, co się mówi (ang. *what is said*)

Znaczenie pierwotne,
tj. to, co powiedziane *lub* to, co się mówi (ang. *what is said*)

- (14) On jest w potrzasku.

Znaczenie pierwotne,
tj. to, co powiedziane *lub* to, co się mówi (ang. *what is said*)

- (14) On jest w potrzasku.

Opis znaczenia pierwotnego wypowiedzi zdania (14):

- (15) Pewien osobnik płci męskiej
albo (a) znalazł się w kłopotliwej sytuacji,
z której nie może znaleźć wyjścia,
albo (b) część jego ciała utkwiła w pewnym narzędziu
stosowanym do łapania zwierzyny leśnej.

Znaczenie pierwotne,
tj. to, co powiedziane *lub* to, co się mówi (ang. *what is said*)

(14) On jest w potrzasku.

Opis znaczenia pierwotnego wypowiedzi zdania (14):

(15) Pewien osobnik płci męskiej
albo (a) znalazł się w kłopotliwej sytuacji,
z której nie może znaleźć wyjścia,
albo (b) część jego ciała utkwiła w pewnym narzędziu
stosowanym do łapania zwierzyny leśnej.

Ważne:

- ustalenie (15) nie wymaga odwołania się do kontekstu;
- jednak pełne rozpoznanie tego, co ktoś mówi za pomocą (14),
wymaga uwzględnienia informacji kontekstowej;

Znaczenie pierwotne,
tj. to, co powiedziane *lub* to, co się mówi (ang. *what is said*)

(14) On jest w potrzasku.

Opis znaczenia pierwotnego wypowiedzi zdania (14):

(15) Pewien osobnik płci męskiej
albo (a) znalazł się w kłopotliwej sytuacji,
z której nie może znaleźć wyjścia,
albo (b) część jego ciała utkwiła w pewnym narzędziu
stosowanym do łapania zwierzyny leśnej.

Ważne:

- ustalenie (15) nie wymaga odwołania się do kontekstu;
- jednak pełne rozpoznanie tego, co ktoś mówi za pomocą (14),
wymaga uwzględnienia informacji kontekstowej;
- czy wymaga odwołania się do **zasad konwersacyjnych?**

Co warto wiedzieć?

- znaczenie naturalne / znaczenie non-naturalne;
- Grice'a definicja znaczenia mówiącego,
jawny charakter intencji komunikacyjnych;
- znaczenie konwencjonalne (def. Bacha i Harnisha),
Lewis o roli konwencji w rozwiązywaniu problemów koordynacji,
konwencje językowe i problem koordynacji w sytuacjach
komunikacyjnych;
- teza o wieloznaczności
(→ 3 przykłady: „i”, „niektórzy”, deskrypcje określone);
- Grice'a odrzucenie tezy o wieloznaczności;
- różnica między znaczeniem pierwotnym a znaczeniem wtórnym;
- zasada współpracy, maksymy konwersacyjne,
working-out schema.